

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Kenczler Hugó*
Cím: *A Nemzeti Múzeum át-
szervezése*
Forrás: *Faklya*

Osztályozás	
Tárgy	<i>708</i>
Hely	
Idő	<i>"1919"</i>
Személy	

Prop. (Hely) *1919 V 11* (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

A Nemzeti Múzeum átszervezése

Annak az erőteljes lökessel újjáalakuló Kultur-
munkának, ami most az egész vonalon hatalmas
akarással megindult, szerves alkotórészét teszi ki a
múzeumok életének az átforgalmazása is. Múzeumaink
közül mind új természetű átalakuló és épülő
munkára szorul, de egyiknél sincsenek olyan mély-
reható hibák, mint a Nemzeti Múzeum szerveze-
tésében. E hibák kijavítása, s a Nemzeti Múzeum
gyűjteményeinek, gazdag kincseinek a tudomány
és a tömegnevelés szolgálatába való állítása, a
múzeumi alkotómunka legfontosabb és legsürgő-
sebb feladata.

A Nemzeti Múzeum minden magyar közgyűj-
temény őse. Eredetileg egy főúri magángyűjtemény-
ből, Széchényi Ferenc régiség- és ritkaságyűj-
teményéből indult ki s sokfajta bővülés és átfor-
málódás révén jutott el mai berendezkedéséig. A
múzeum eredetileg elég gazdag könyvtárból, érem-
gyűjteményből, kevés metszetből, kitömött állatok-
ból, barbariumból s árvány-érdekességekből állott.
A magángyűjteményeknek a XVII. és XVIII. szá-
zadban általában kedvelt formája: a ritkasági ka-
binet volt az eredeti formája. Ebből az ősfarmából
egy évszázadnál hosszabb idő alatt anyagának
mennyiségében és minőségében és a benne elhe-
lyezett érdekességek sokféleségében is csudálatosan
gazdag gyűjtemény alakult. Nagy természetrajzi
múzeumok mellett, amelyek között az ásvány-
tár Európa egyik leggazdagabb ilyenmű gyűj-
teménye, könyvtárát, néprajztárát és régiség-

tárat foglal magában. Valamennyi önálló pro-
grammot, önálló kulturmunkát betölteni hivatott
intézmény volna, külön utakkal, külön eszközökkel
s valamennyi közös tétő alatt s egyetlen szervező
és intéző kézben összpontosítva. A Nemzeti Mu-
zeum eredetét jelentő „rumpelkammer“ a szónak
más és új értelmében a Nemzeti Múzeum tárai ma
is, össze nem tartozó, egymással vonatkozásban
nem álló intézeteknek a hagyomány képzőműve-
leti és művészeti összefűzése és megkötése.

Más, ugyancsak az eredeti gyökereiben s a le-
véltezt idők „hivatalos“ tudományának a termé-
zetében rejlő baj az intézet rendkívül maradi
szelleme. Különösen áll ez a történeti jellegű gyűj-
teményeknél. Egyik jellemző tünete ennek a csö-
könyös maradiságnak egyebek között, hogy az ala-
pító Széchényi-családnak a legutóbbi időkig bi-
zonyos beleszólási joga volt a hivatalos állások
betöltésébe: a könyvtár két állását mindenkor a
Széchényi-család kívánságára kellett betölteni s
csak természetes, hogy a múzeumi tudomány egyik
legfontosabb és legbuzgóbbban művelt tudomány-
szaka a családtörténet lett. A történelmi gyűjtemé-
nyek általában a feudális magyar „tudomány“
anyaggyűjtő és feldolgozó helyei voltak. Ezzel
kapcsolatos volt egy módszeres elzárkózási törek-
vés a tanulni vágyó tömegek előtt. Ez a múzeum
szellemébe oly mélyen bevette magát, hogy a tör-
téneti jellegű gyűjteményekből a természetraj-
ziakra is kiterjedt. Amint az épület belsejét, úgy a
szellemét is az elzárkózni akarás és a „félhomály“
jellemzte különösen az elmúlt két évtized alatt.

Volt azonban a Nemzeti Múzeum alakulásá-

ban más tényező is, amely a muzeális anyag he-
lyes elosztását, felállítását és berendezését lehetet-
lenné tette. Ez a régi magyar világ egész elren-
dezkedésének a természetéből folyik. A Nemzeti
Múzeum a XIX. század első három negyedében
az egyetlen magyar közgyűjtemény volt, nevében
a „nemzeti“ szó azt jelentette, hogy minden, ami
az ország emléktárából muzeális becsünek tart-
tatott, ide gyűlt be; a „magyar“ szó a megjelölés-
ben nem jelentett „faji“ jelleget. Magyar és nem
magyar, hazai és külföldi művészeti, régészeti és
természeti kincs ide gyűlt össze. Hetven-
öt éven át a tárgyak rengetege halmoz-
ódott fel, s már a hetvenes években
kezdenek helyhiányról panaszkodni. Már ebben az
időben kezdenek e panasz orvoslására a múzeum
anyagából kitelepítéseket végezni. Az első ilyen je-
lentékeny kitelepítés az Iparművészeti Múzeum lé-
tesítése, a második a néprajzi osztály önállósítása,
a harmadik a képtárnak az Esterházy-képtárral
való egyesülése Szépművészeti Múzeummá. Az
anyag elosztása és a szétválás időpontja azonban
sohasem tárgyi okoktól függött, s nem szerves és
nem programmatikus átgondolások alapján indult
meg, hanem személyi tekintetek alapján. Adva volt
egy igazgató, előkelő, befolyásos rokonságu ur,
mint gomb, s hirtelen hozzá kellett varrni a repre-
zentáló kabátot. A Nemzeti Múzeum raktáraiból
kiszedték azt, ami éppen ott volt s így volt készen
az új múzeum. Ez okozta azután, hogy a Nemzeti
Múzeum, de a többi múzeum sem tudott még a ma-
gyar viszonyoknak megfelelő szerves és teljes éle-
tet élni, hogy minden gyűjtemény, az is, amelyik a
legjobb igyekezettel kereste hivatala magaslátát,
torzó kellett, hogy maradjon. Budapestnek négy

helyen van egyiptomi, háromban antik plasztikai, háromban kisplasztikai, négyben plakett-, háromban magyar festészeti és szabászati, kétfőben ötvös-történelmi gyűjteménye, az állam sovány dotációjából egy-egy tárgyért két-három állami gyűjtemény versengett egymással, s egyik a másik alakulását, fejlődését hátrálhatta. E mellett az anyagok széttagolása ugy a tudományos feldolgozást, mint a muzeum oktató feladatát alapjában hiúsította meg.

Ezeknek a szervezeti bajoknak a gyors és gyökeres megszüntetését határozta el a közoktatásügyi népbiztosság, amikor erős és határozott kézzel a Nemzeti Múzeum darázsfészkébe belenyúlt. Mindenekelőtt elkülönítette a történelmi gyűjteményektől a természettudományiakat. Ez utóbbiak vezetését a tudományos intézetek szövetségére bízta, amely máris megkezdte a természeti táruk modern átszervezését. A másik intézkedés, amely ezt nyomon kíséri a könyvtár kiválasztása a muzeum testéből. A muzeum könyvtára magán hordta mai napig eredetének magánjellegét, könyvanyagának természete és használati szabályai, bibliografiai felszerelésének püratlan foglalkozásai egyaránt intézményesen kizárták terneiből a nyilvánosságot — „muzeumi” könyvtár volt a „Széchenyi Országos Könyvtár” — ez volt a hivatalos neve — szónak abban a régi rossz értelmében, hogy a muzeumi tárgyakat zártan, porlepte szekrényekben őrizni és konzerválni kell. Magyarországnak egyetlen nyilvános közkönyvtára sem volt, amely a tudomány és kultúra minden igényére kiterjedt volna. Ezt meg kell teremteni a ennek a magja nem lehet más, mint a Nemzeti Múzeum

Könyvtára, mely a más hivatásu s így szükségképp más berendezkedésű muzeális anyagból kiszakítandó s új és más alapokon átszervezendő. Ennek a munkának a biztosítása érdekében, a könyvtár a könyvtári politikai megbízottiak hatásköre alá kell, hogy áttéessék.

A Nemzeti Múzeum sajátlagos történelmi muzeumcomplexumát szerves és szoros tárgyi kapcsolatok szerint kell, hogy egymás mellé csoportosuljanak. A muzeumszervezés alapelve, hogy az összetartozó anyagok együvé kerüljenek s együtt szolgálják a kutatás és tömegnevelés munkáját. A Nemzeti Múzeum tárai e mellett a jövőben nem szolgálhatják sován szempontok kultuszát, ami az utóbbi évtizedek fő-fő muzeumi jelszava volt, pusztán csak a topografiai szempont az, ami szerepet játszhatik. Magyarország számára egy nemzetközi kulturális munkafelosztásban a legkézenfekvőbb, s legtermészetesebb feladat annak a gyűjtése és hasznosítása, amit ennek a földnek az élete és műveltsége teremelt. A művészeti értékek azonban egyetemeseek és általánosak. Az anyag elrendezése és elosztása tehát a következő szempontok szerint történhetik. Minden képzőművészeti emlék (festmény, szobor, grafika) a Szépművészeti Múzeum anyagával egyesül, minden iparművészeti tárgy az Iparművészeti Múzeumba oltog be. A kulturális történelmi jelentőségű gyűjtemények így ballasztjuktól megszabadulva, nagyszerű új életre tudnak kelni: nagyszerű önálló csoportjai lesznek, egy antik gyűjtemény, amely az őskortól a népvándorlaskorig mindent fekölel, egy ethnológiai és ethnografiai gyűjtemény, amely a nép életét annak külső megnyilvánulásaiban és a megnyilatkozások okozta lel-

ki rugóknak is iparkodik megérthetővé és hozzáférhetővé tenni, egy művelődéstörténelmi gyűjtemény, mely az egyszerűbb és primitívebb népeket és őstörténelmi élet körén kívül a művelődés szerves folyamatait és alkotórészeit tárja elénk s végül egy történelmi képtár, metszet- és rajzgyűjtemény, amely a történelmi élettel kapcsolatos személyi vonatkozásokat hivatott megőrizni. A történelmi gyűjtemények nagy önálló csoportjai szerves összefüggésben és összeműködésben kell, hogy álljanak egymással, ezért bizonyos integrálódás és összekapcsolódás kívánatos köztük, ami az igazgatásnak és a közös munka intézésének bizonyos zártaabb kapcsolatát tételezi fel. A négy nagy csoport önállóan járja a saját utjait, az összekötés és összeműködés végrehajtására bizonyos szervezeti és adminisztratív kapcsolat szükséges. A művészeti gyűjteményrészek, a természetrajzi táruk és a könyvtár kikapcsolódásával így jut a Nemzeti Múzeum, mint Néprajzi és Művelődéstörténelmi Múzeum igazi új feladatának a kiépítéséhez: a kultusz egyetemes fejlődésének s topografiai vonatkozásainál fogva elsősorban a magyarországi népességi és művelődési életnek szerves feltárásához.

Kenczler Hugó.